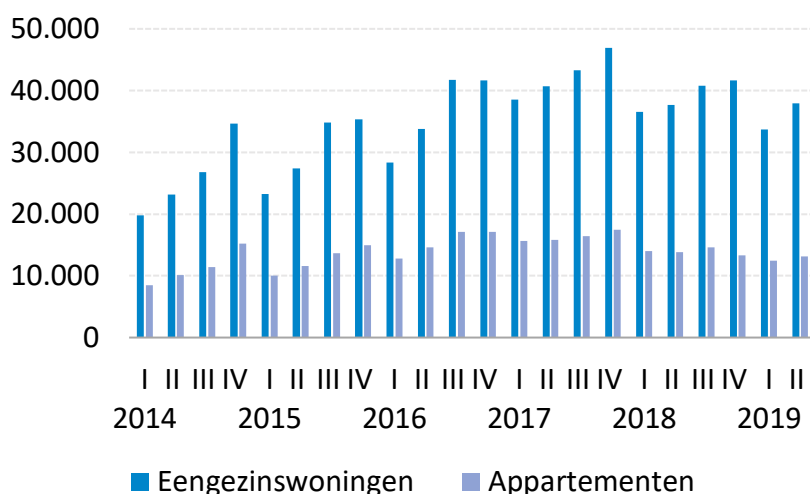

Woningmarkt Nederland – 2^e kwartaal 2019

In het tweede kwartaal van 2019 werden volgens het CBS/Kadaster 52.506 woningen verkocht. Dat is 0,8% minder dan in het tweede kwartaal van 2018 en 10,7% meer dan in het eerste kwartaal van 2019. De verkoop van eengezinswoningen steeg jaar op jaar licht met 0,7% tot 37.965 (+12,7% kwartaal op kwartaal). De verkoop van appartementen daalde jaar op jaar met 4,8% tot 13.148 (+5,4% kwartaal op kwartaal).

Het aantal te koop staande woningen is toegenomen in het tweede kwartaal van 2019. Gemiddeld werden er 61.712 woningen te koop aangeboden in het tweede kwartaal, 3,1% meer dan in het eerste kwartaal van 2019 (ten opzichte van het tweede kwartaal in 2018 werden er 12,6% minder woningen te koop aangeboden. (Bron: Huizenzoeker.nl).

Aantal verkochte woningen per kwartaal

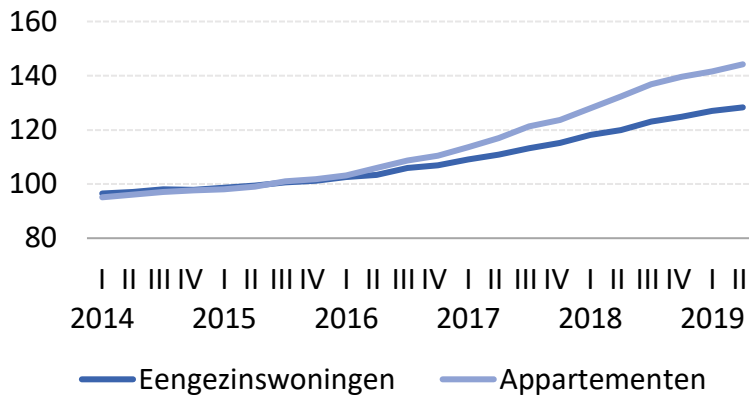
Bron: CBS/Kadaster

Prijzontwikkeling

De prijzen van bestaande koopwoningen stegen in het tweede kwartaal verder naar een nieuw hoogtepunt. De gemiddelde verkoopprijs steeg in het tweede kwartaal van 2019 met 6,3% ten opzichte van dezelfde periode in 2018. Ten opzichte van het voorgaande kwartaal was er sprake van een lichte stijging van 0,4%. De gemiddelde verkoopprijs lag op € 302.538 tegenover € 284.639 een jaar eerder. De gemiddelde verkoopprijs van een eengezinswoning kwam in het tweede kwartaal uit op € 315.874, een lichte daling van 0,4% vergeleken met het eerste kwartaal van 2019 (+5,3% jaar op jaar). Van alle woningtypen was de prijsstijging van appartementen net zoals vorige kwartaal het grootst. Voor appartementen was de gemiddelde verkoopprijs € 270.387 (+10,8% jaar op jaar).

De prijsindex kwam in het tweede kwartaal van 2019 uit op 130,4. Dit is een stijging van 1,2% ten opzichte van het voorgaande kwartaal (+7,2% jaar op jaar). In juni 2019 lag de prijsindex met 130,9 voor bestaande koopwoningen op een recordniveau. Verder was er in april (prijsindex 129,8) en mei (prijsindex 130,4) ook een stijging in de prijzen te zien. Vergeleken met het dal in juni 2013 liggen de prijzen ruim 35% hoger.

Prijnsindex bestaande koopwoningen (2015 = 100)

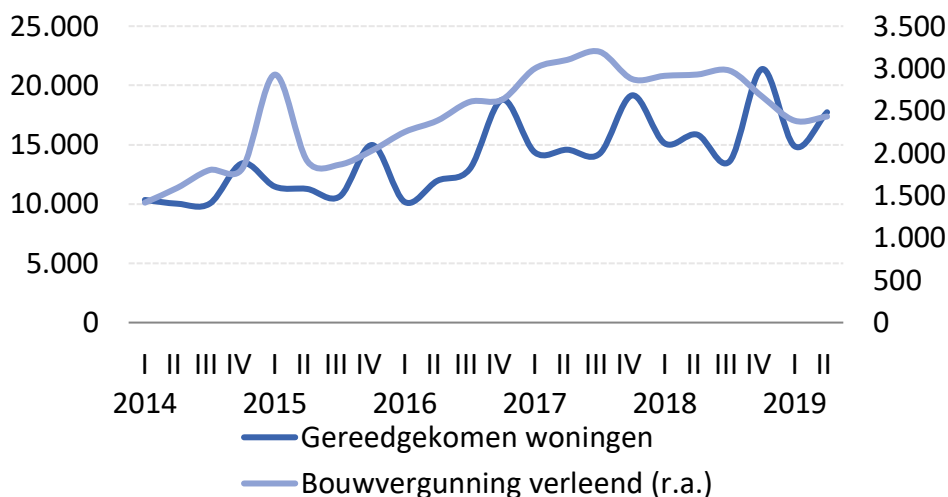
Bron: CBS/Kadaster

Nieuwbouw

Uit cijfers van het CBS blijkt dat er in het tweede kwartaal van 2019 17.741 nieuwe woningen zijn opgeleverd. Dit is circa 12% meer dan in dezelfde periode vorig jaar (KW2 2018: 15.854). Om het woningtekort terug te dringen moeten er jaarlijks fors meer woningen worden gebouwd dan op dit moment het geval is. Aangezien er maar een lichte stijging is van het aantal verstrekte vergunningen, lijkt dit niet te gaan gebeuren.

In het tweede kwartaal werden naar schatting circa 2.433 vergunningen verstrekt. Uit een analyse van de oude en nieuwe cijfers blijkt dat het aantal woningen per vergunning gemiddeld tussen de 5 en 6 ligt. Dit betekent voor het tweede kwartaal dat er vergunningen voor naar schatting 13.750 nieuwe woningen zijn verleend.

Verleende vergunningen en gereedgekomen woningen

Bron: CBS, bewerking Troostwijk Research

Beleggingsmarkt

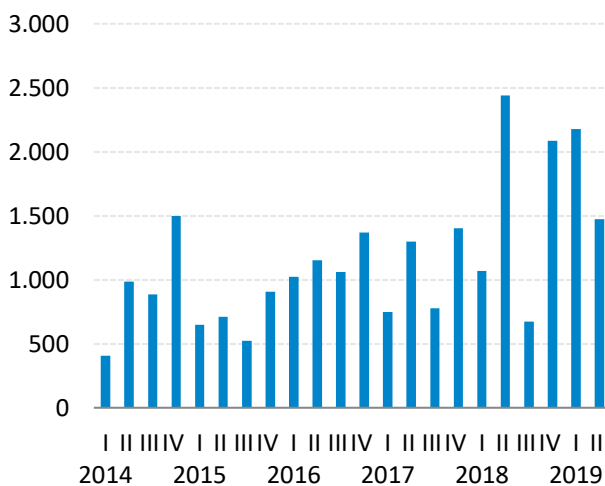
In de tweede kwartaal van 2019 werd naar schatting ruim € 2,0 miljard in woningen geïnvesteerd. Dit is een daling van 8% vergeleken met het vorige kwartaal (2019 KW1: € 2,2 miljard). Ten opzichte van het tweede kwartaal in 2018 lag het beleggingsvolume 18% lager. Het beleggingsvolume lag voor het derde kwartaal op rij boven de € 2 miljard en opnieuw ruim boven het langjarig gemiddelde van circa € 1,2 miljard per kwartaal.

De aankoop van twee portefeuilles door Amvest (816 woningen + 20.000 m² commerciële ruimte voor Aegon en 1.352 woningen voor het Amvest Residential Core Fund) hadden een belangrijk aandeel in het beleggingsvolume in het tweede kwartaal van 2019. Naar schatting betaalde het vastgoedfonds ruim € 500 miljoen voor de twee portefeuilles. Beleggingen door middel van portefeuilletransacties hadden een aandeel van circa 63%. De grootste single-asset transactie betrof de aankoop van twee nieuwe woontorens en een

woonblok in Diemen. Het betreft 290 huurappartementen. Amvest Investment Management kocht de woningen voor het Amvest Residential Core Fund en één van haar klanten voor naar schatting € 75 miljoen.

Institutionele beleggers hadden het grootste aandeel in het beleggingsvolume met een totaal geïnvesteerd bedrag van ruim € 650 miljoen. Het grootste deel (circa twee derde) werd geïnvesteerd door middel van single-asset aankopen. Buitenlandse beleggers investeerden dit kwartaal voor ruim € 510 miljoen. Niet-genoteerde vastgoedfondsen investeerden voor maar liefst € 460 miljoen (KW1: € 70 miljoen). De aankoop van de portefeuille met 1.352 woningen door Amvest Residential Core Fund leverde de belangrijkste bijdrage. Verder investeerden particuliere partijen voor ruim € 250 miljoen (KW1: € 240 miljoen).

Beleggingen per kwartaal (€ mln.)

Aanvangsrendementen

De aanvangsrendementen zijn in het tweede kwartaal stabiel gebleven vergeleken met het eerste kwartaal in 2019. Zowel de bruto aanvangsrendementen voor appartementen als eengezinswoningen lieten geen verandering zien. Over heel Nederland gemeten lagen de gemiddelde bruto aanvangsrendementen in het tweede kwartaal voor eengezinswoningen op 5,9% (2019 KW1: 5,9%) en voor appartementen op 5,1% (KW1: 5,1%).

De bruto aanvangsrendementen (v.o.n.) voor nieuwbouwwoningen bleven ook ongewijzigd in het tweede kwartaal. Voor nieuwbouwapartementen geldt een bandbreedte van 4% - 5% en voor eengezinswoningen geldt een bandbreedte van 4,5% tot 5,5%. In grote steden in de Randstad, vooral die waar de druk op de woningmarkt groot is, worden in enkele gevallen nog lagere aanvangsrendementen gerealiseerd.

Bruto aanvangsrendementen (k.k.) – 2019 (2018)

Appartementen

Regio	Gemiddelde	Bandbreedte
Noord*	- (5,8)	- (4,8 – 6,4)
Oost*	5,3% (5,3)	4,1 – 5,7 (4,8 – 6,0)
West	4,8% (4,8)	3,1 – 6,0 (3,1 – 6,0)
Zuid*	5,2% (5,7)	4,2 – 6,5 (4,2 – 6,7)

*Geen of beperkt aantal transacties

Eengezinswoningen

Regio	Gemiddelde	Bandbreedte
Noord*	- (4,9)	- (4,6 – 5,4)
Oost*	5,8% (5,6)	5,2 – 6,4 (5,1 – 6,2)
West*	6,3% (5,9)	5,9 – 6,7 (4,4 – 6,4)
Zuid*	5,9% (6,0)	4,9 – 6,5 (4,9 – 6,7)

Huren

De huurprijzen in de vrije sector zijn het tweede kwartaal van 2019 opnieuw hoger dan een jaar eerder, zo meldt Pararius. In vergelijking met een jaar eerder lagen de huurprijzen 3,1% hoger, kwartaal op kwartaal is er sprake van een daling van 0,1%. De huurprijzen van eengezinswoningen stegen met 9,2% (2% k-o-k) en die van appartementen met 1,7% (0,2% k-o-k). De stijging wordt veroorzaakt doordat het huuraanbod in Nederland

niet toereikend is om aan de vraag te voorzien. Voor het middensegment is er een groot tekort aan huurwoningen. Deze groep huurders verdienen te veel om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning. Door diverse overheidsmaatregelen, zoals het beperken van de leenruimte, zijn zij aangewezen op het middensegment van de vrije huursector, huurwoningen tussen de € 700 en € 1.000 per maand. De vraag blijft toenemen en tegelijkertijd neemt het aanbod van deze woningen af. Voor deze groeiende groep wordt het wonen in grote steden onbereikbaar.

Dit effect is met name zichtbaar in de grote en middelgrote steden. De stijgende vraag en het onvoldoende meegroeierende woningaanbod leidt tot stijgende huurprijzen. In Amsterdam stijgen de huurprijzen nog steeds door, hetzij meer gematigd. De gemiddelde huurprijzen stegen het afgelopen kwartaal met 2,8% naar gemiddeld € 23,42 per vierkante meter per maand. Na Amsterdam komt Utrecht als duurste stad naar voren qua huurprijzen.

In het tweede kwartaal was er een lichte stijging te zien van 1,4% (-2,3% k-o-k), hiermee steeg de prijs naar € 16,87 per vierkante meter per maand. Rotterdam kende het afgelopen kwartaal een stijging van 2,8% vergeleken met een jaar eerder. Dit was een lagere stijging dan het eerste kwartaal van 2019. Hiermee stegen de gemiddelde huurprijzen tot € 16,30 per vierkante meter per maand. Zodoende liggen de huurprijzen in Rotterdam net zoals vorig kwartaal hoger dan de gemiddelde huurprijzen in Den Haag. Nieuwe huurders betaalden in Den Haag € 16,28 per vierkante meter (+4,0%). Ook Eindhoven kende het afgelopen kwartaal een sterke huurstijging, de gemiddelde huurprijzen stegen met 7,3% tot € 14,73 per vierkante meter per maand (-1,4% k-o-k).

Echter, de bovengemiddelde prijsstijgingen zijn niet enkel zichtbaar binnen de Randstad, ook in andere grote en middelgrote steden zetten de prijsstijgingen door. In Almere stegen de gemiddelde huurprijzen met 22,3% tot € 13,81 per vierkante meter. In Enschede steeg de gemiddelde huurprijzen naar € 11,18 (+6,7%) en in Apeldoorn daalde de gemiddelde huurprijzen tot € 10,75 (-0,2%) per vierkante meter per maand. De grote aanhoudende vraag zorgt voor een basis voor verdere huurverhogingen in de komende kwartalen.

De bovenstaande stijging geldt voor de verhuur van leegstaande woningen. Voor zittende huurders geldt een veel gematigdere huurstijging die veelal, ook bij commerciële partijen, aan de inflatie is gekoppeld.

Toekomstverwachting

De economische vooruitzichten blijven positief, de groeiverwachtingen zijn echter wel naar beneden bijgesteld. Hiermee lijkt de Nederlandse economische groei over zijn top heen. Volgens de meest recente raming van het CPB zal de Nederlandse economie in 2019 met 1,7% en in 2020 met 1,5% groeien. Ook andere economische instituten voorspellen een vergelijkbare groei in 2019 (1,5% - 2%).

De werkloosheid blijft naar verwachting redelijk stabiel op 3,5% in 2019 maar de meeste huishoudens zien hun koopkracht erop vooruitgaan. De koopkracht stijgt gemiddeld met 1,2% en het consumentenvertrouwen blijft op een stabiel niveau. Veel consumenten willen een huis kopen nu het renteniveau laag is, maar de woningmarkt is bijna opgedroogd en er blijft weinig aanbod over. Daarom is het vertrouwen van de consument in de woningmarkt voor het eerst sinds jaren licht negatief. Maar op de korte termijn lijkt de druk op de Nederlandse woningmarkt niet af te gaan nemen.

Om aan de vraag tegemoet te komen zou er meer nieuw gebouwd moeten worden, echter reageert de woningbouw traag op vraag. Waar vorig jaar nog verwacht werd dat het tekort in 2021 een recordpunt zou bereiken van circa 235.000 woningen, wordt het tekort begin 2019 nu voorspeld op 263.000 woningen. (Bron: Capital Value + ABF)

Op basis van de huidige prognoses moet tot 2030 rekening worden gehouden met een groot woningtekort. Aanvulling van de woningvoorraad vanuit nieuwbouw is er wel, maar schiet nog altijd tekort ten opzichte van de behoefte. Jaarlijks gaat het om 20.000-40.000 woningen meer dan de huidige gecalculerde 75.000 woningen. In totaal zijn er elk jaar dus tussen de 95.000 en 115.000 nieuwe woningen nodig. De druk op de woningmarkt is het meest zichtbaar in de grootstedelijke gebieden. De totaal verstrekte bouwvergunningen geven daarnaast geen signalen dat de huidige planvoorraad in staat gaat zijn om de huidige druk op de woningmarkt te verlichten. Bovendien kampt de bouwsector met een tekort aan

arbeidskrachten en bouwmaterialen. Daarnaast heeft de recente stikstofuitspraak door de Raad van State de woningbouw hard geraakt. Bestemmingsplannen en vergunningen worden opnieuw tegen het licht gehouden. Bouwprojecten kunnen hierdoor vertraging oplopen of helemaal worden geschrapt. Van honderden bouwprojecten is de toekomst opeens onzeker en het is nog onduidelijk welke effect het zal hebben voor woningprojecten op de lange termijn. Zodoende is de verwachting dat het niet waarschijnlijk is dat de huidige druk op de Nederlandse woningmarkt op de korte termijn op te lossen is.

Door de sterk gestegen huizenprijzen hebben vooral starters het moeilijk in de koopmarkt. De afname van de aankopen is het sterkst onder deze groep huizenkopers. Mede doordat er steeds strengere eisen worden gesteld aan de hypotheekverstrekking. Een groot deel van deze groep starters is aangewezen op de vrije sector huurmarkt, vooral het middensegment. En juist in het middensegment is een schrijnend tekort aan woningen. En hoewel gemeenten bij het verstrekken van vergunningen wel steeds meer inzetten op het middensegment, is de verwachting dat het tekort de komende jaren alleen maar verder zal oplopen.

Woningcorporaties spelen een belangrijke rol bij het realiseren van meer huurwoningen. In de praktijk blijkt het lastig omdat ze deze rol niet volledig kunnen vervullen. Doordat zij nu een grote opgave hebben gekregen in de verduurzaming van Nederlandse huurwoningen komen ze in een split en moeten ze kiezen tussen verduurzaming van woningen en het realiseren van nieuwbouw. Starters zullen ook de meeste problemen ondervinden bij een eventuele stijging van de hypotheekrente. De consensus is dat de hypotheekrente op termijn gaat stijgen, omdat de Europese Centrale Bank (ECB) het monetair beleid wil normaliseren. Met de nu aanhoudende lage rente kunnen kopers meer hypotheek opnemen in verhouding tot hun inkomen als ze kiezen voor een rentevaste periode van meer dan tien jaar.

Al met al kan gesteld worden dat de marktomstandigheden voor kopers en huurders de afgelopen jaren zijn verslechterd, terwijl het voor verkopers en verhuurders juist zeer gunstige tijden zijn. Voor de komende jaren wordt verwacht dat de schaarste verder zal toenemen, hetgeen resulteert in nog hogere woningprijzontwikkelingen. De algemene verwachting is dat de huizenprijzen in 2019 tussen de 5% en 10% zullen stijgen.

Door de krapte op de woningmarkt is Nederland nog altijd een interessante markt voor beleggers. De verwachting is dat de beleggingsdruk in 2019 zal aanhouden. De verwachting is echter niet dat dit tot veel scherpere aanvangsrendementen zal leiden. De bodem lijkt hier wel enigszins bereikt. Voor 2019 wordt een stabilisering verwacht, en vanaf 2020 indien de renteniveaus oplopen kunnen de aanvangsrendementen mogelijk ook weer wat oplopen.

Nog altijd heerst er een sterke focus op de grote steden omdat hier naar verwachting de hoogste langjarige rendementen te realiseren zijn. Echter, de interesse in de middelgrote steden blijft ook groeien en met name hier kunnen aanvangsrendementen dan ook nog wat aanscherpen. Voor institutionele beleggers die zich vooral op nieuwbouw richten geldt dat het aanbod van nieuwbouwprojecten steeds beperkter wordt, vooral in West-Nederland. Het gebrek aan nieuwbouwprojecten werkt sterk prijsopdrijvend.

Vooruitzichten 2019

	Aanbod	Vraag	Koopsom	Beleggingsvolume	BAR
Appartementen (< € 300.000)	↘	↗	↗	→/↗	→/↘
Eengezinswoningen (< € 300.000)	↘	↗	↗	→/↗	→/↘
App. en eengezinsw. (> € 300.000)	↘	↗	↗	→/↗	→/↘

